

MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu õppereis Itaaliasse

08.-15.09.2012

KOKKUVÕTE

Eestis LEADER tegevust koordineeriv Maainfokeskus soovitas õppereisi sihtmaana Itaaliat, kuna seal on maapiirkondades arendatud väga palju LEADER programmi abiga väikeettevõtlust. Meie tegevuspiirkonna peamiseks probleemiks on tööaliste elanike lahkumine ning tööpuudus. Selgus, et see on ka Lõuna-Itaalia tegevusgruppide peamiseks probleemiks. Soovisime saada mõtteid ettevõtluse arendamiseks ja uute väljakutsete leidmiseks maapiirkonnas. MTÜ Lõuna-Järvamaa Koostöökogu õppereis Itaaliasse toimus Meede 3 "Ettevõtluse mitmekesistamine" raames rahastatud projektiga "Õppereis ettevõtlikele inimestele Lõuna-Järvamaal". Tegemist oli tööreisiga, mille eesmärk oli tutvuda Lõuna-Itaalias tegutseva kolme erineva LEADER tegevusgrupi arengusuundade ja prioriteetidega ning elluviidud projektidega. Õppereisi käigus külastati GAL Bradanica, GAL Partenio ja GAL Cilsu tegevusgruppe.

GAL BRADANICA

Malconsiglio Castle
Piazza Castello
75010 Miglionico (MT)
P.IVA 00660560772
tel. +39 0835 559751
faksi +39 0835 559751

info@gal-bradanica.it

Tegevusgrupi arengustrateegiast lähtuvalt on piirkonnal järgmised prioriteedid: .

Meede	Nimetus
4,1	Kohaliku arengu strateegiad
411	Konkurentsivõime

412	Keskkond ja maakasutus
413	Elukvaliteet ja mitmekesistamine
4,2	Territooriumide-ja riikidevaheline koostöö
4,3	Juhtimine kohalikud tegevusgrupid, oskuste omandamine ja elavdamine

Kohtumine tegevusgrupiga ja Miglionico linnapeaga, koostööseminar.

Ettekanne teemal „GAL Bradanica turismi- ja kultuurilised ettevõtted“

Tegevuspiirkonnas on 32 000 elanikku ja 6 omavalitsust. TG töötab alates 1998.a.-st.

Prioriteetideks on kohalike põllumajandussaaduste väärtustamine, kultuuriväärtuste, loodusressursi ja ajaloo väärtustamine, põllumajanduse moderniseerimine. Väga rikas piirkond ajaloo, kunstiteoste, arheoloogia, looduse ja toidukultuuri poolest. Väga oluline on turism. Piirkonda peetakse avastamata aardeks. TG eesmärk on väärtustada keskkonda, arendada maaturismi toetudes loodusele ja kohalikule toidule. Põllumajandusettevõtluse arendamisel on väga oluline toiduainete kvaliteet. TG toetab turismi- ja põllumajandusettevõtteid. Käesoleval perioodil (2007-2013) otsitakse võimalusi turismitoodete müümiseks.

Tegevusgrupp teeb väga tihedalt koostööd omavalitsustega ning on piirkondlikuks arendusorganisatsiooniks. Tegevuspiirkonnas on palju rikkusi, mida soovitakse eksponeerida ja esile tõsta. Oluliseks on saanud turismivaldkonna arendamine. Lähtutakse piirkonna ajaloo ja väärtustest ning tegeletakse läbi koostööprojektide piirkonna turustamisega. On jõutud arusaamisele, et üks omavalitsus üksinda ei tee midagi ära ning turismi arendamisel on vaja teha koostööd, et oleks rohkem vaatamisväärsusi ning huvitavaid objekte, mida turistidele pakkuda. Tegevusgrupp töötab selle eesmärgi nimel, et piirkond oleks turistidele nähtav ja kättesaadav. Selleks on uudsete lahendustena võetud kasutusse multimeedia ja filmivõimalused. TG-d teevad ka omavahel koostööd turismi arendamisel, kuna piirkonnad on väikesed ning tervikliku pildi saamiseks tuleb teha koostööd. Nt tehti projekti raames filmiklipp piirkonnast – 7 päeva, 7 autorit, 7 emotsiooni. Noorte tehtud klipp piirkonna turustamiseks võitis konkursi ja seda kasutatakse nüüd reklaamklipina. Filmid tutvustavad loodusvarusid ja kohalikke tooteid, põimitud on traditsioonide ja innovatsiooni seosed. On tehtud video, kus on kogu piirkonna eripära seotud. Peamiseks sihtgrupiks on hetkel veel siseturist. Palju panustatakse sellele, et kultuuripärand oleks nähtav KINO VAHENDUSEL.

Regioon oli esindatud Veneetsia filmifestivalil tutvustades enda piirkonda. Varem ei olnud võimalik turismi arendada, kuna piirkonnas puudus turistidele vajalik infrastruktuur. Täna on tegevusgrupi piirkond uus turismipiirkond, mida avastada. Arendamisel on Joonja mere äärne rand, kus soovitakse arendada turismiks vajalikku infrastruktuuri. Otsitakse aktiivselt võimalusi antiiksete hoonete uuesti kasutamisele võtmiseks. Igal aastal külastab piirkonda ca 2 miljonit turisti ning külastatavus on iga aastaga suurenenud. 2012.a. on külastatavus suurenenud 80%. Populaarsed on matkaturism, kogemusturism. Varem oli TG piirkonnas põhiliseks majandustegevuseks põllumajandus.

Vaatasime erinevaid tegevusgrupi poolt toodetud klippe nt. „**Turism Basilicatas**“ ringvaade, noorte klipp „**7 päeva, 7 autorit, 7 emotsiooni**“ jt. piirkonda tutvustavaid klippe.

Multimeedia tõmbenumbriga esitlusega tutvumine „Vürsti vanne“, hääled, helid, meditatsioon, reis minevikku, rollimäng. Legend vürstist, mida esitletakse kaasaegsel ja innovaatilisel viisil lossis, kus toimusid sajandite tagused verised sündmused ja reetmine (lugu on väga sarnane Järvamaa Nelja Kuninga loole Paide Vallimäel). Toimus näidisekursioon. Loss koos esitlusega loodetakse saada uueks turismimagnetiks piirkonnas.

Tutvumine projektidega „Malconsiglio loss“, „Vana Äärelinn“, „Ema Kirik“

Kõik projektid on seotud kohaliku kultuuripärandi säilitamisega ning turismi arendamisega piirkonnas. Projektidega on tehtud nii taastamistöid kui ka aktiivset turustamist.

Maheturismikeskuse külastamine, kohaliku toidu esitlemine.

Külastasime pereettevõtet, kes pakub nii toitlustamis- kui majutusteenust. Teenindatakse peamiselt ettetellimisel. Toit valmistatakse kohalikest toorainetest ning propageeritakse kohaliku toidu turismi. Ettevõtte annab tööd 4 inimesele.

Kultuuri- ja ajaloopärandi projektide esitlemine Montescaglios.

Tutvusime Avastamata kreeka kindlusega (IV-III ek.), Ema kirikuga, mis on pühendatud Püha Peetrusele-Paulusele, Benedettini kloostri ja selle toimimisega. Koostööprojektide tegevusteks on olnud eelpoolnimetatud objektide ajaloo uurimine ja turustamine turismiobjektidena.

Kultuuri- ja ajaloopärandi projektide esitlemine Materas.

Külastasime Vanasid Rioone, projekt „Tuffkivim, UNESCO pärand 1993, paleoajastu inimese kohalolek tänapäevani.“ Projekti raames on läbi viidud väga põhjalikud ajaloo uuringud. Lisaks on projekti raames toimunud jällegi kohaliku kultuuripärandi müümine turismitootena.

Kooparestorani külastamine.

Külastasime koopasse tehtud restorani koos kauplusega. Vanasti elati koobastes. Ühe pere elamine koosnes kõige tagumisest ruumist, kus hoiti veini ning loomasid, eespool oli inimeste eluruum. Endisesse loomade hoidmise ruumi oli renoveeritud väga kaunis ja hubane söögisaal. Restoran koosnes erinevatel tasapindadel asetsevatest ruumidest. Tegemist oli kohaliku toidu projektiga. Kohalikele toodetele on loodud ühine kaubamärk. Kooparestoran on avatud olnud pisut vähem kui aasta ja on kohalike toodete müügikoht. Lisaks saab kõiki tooteid degusteerida. Projekti käigus otsitakse juurde uusi kohalikke tooteid ning tegeletakse aktiivselt ühise kaubamärgi turustamisega. Lisaks kooparestoranile püütakse edasi arendada kohalike toodete müümist läbi interneti.

GAL PARTENIO

Peakorter ja kontorid:

Autor Caprioli, 25
83030 Santa Paolina (AV)

Telefoninumbrid:

GAL PARTENIO: +39 0825 964118
Innovatsioon ja Arenduskeskus: +39 0825 964069
Faks 0825 964990

e-post: info@galpartenio.it / coordinamento@galpartenio.it

Web: www.galpartenio.it

Kohalik tegevusgrupp PARTENIO Konsortsium asutati aastal 2008 ja praegu rakendatakse kohalikku arengukava, mis hõlmab järgmisi strateegiaid:

1. Toiduainetööstuse, kunsti ja käsitöö, traditsioonide konkurentsivõime ja atraktiivsuse tugevdamine.
2. Lisameetmed turismi, loodusvarade, maastike ja teiste maa piirkonna ressursside integratsiooniks.

Tegevusgrupil on kaks peamist tegevussuunda, millele on suunatud täiendavad erimeetmed ja sünergia:

- Parandada maainimeste elukvaliteeti;
- Tugevdada koostööd tegevuspiirkonnas.

Prioriteet 1: Noorte kaasamine majutusettevõtetesse ja mujale ettevõtlusesse, noorte abistamine põllumajandustegevuses (noor kuni 40 aastat vana), noorte tagasitulek. põllumajandusse, aidatakse leida tööd maapiirkonnas.

Prioriteet 2: Elujõulisus, mahepõllumajandus, kasvatamisest realiseerimiseni üks ahel ühes ettevõttes.

Prioriteet 3: Igapäevase elu parandamine, elukeskkonna atraktiivsemaks muutmine.

Prioriteet 4: Klasterite tekkimine, eesmärgiks erinevate lülide koostöö mõju efektiivsus.

Strateegia kehtib kuni 2015.a. Tegevuspiirkonda Gal Partenio hõlmab 27 omavalitsust provintsis Avellino. Loomuliku rikkusega piirkond, mis pakub kvaliteetset toitu ja veini, mägesid ja orgusid, arheoloogilisi, ajaloolisi, arhitektuurilisi väärtusi.

Tegevusgrupi sisemisse struktuuri kuulub Innovatsiooni- ja Arenduskeskus. Keskus tegeleb konkurentsivõimelise toidu teemaga ja keskkonnakaitse teemaga. Eesmärgiks on luua tingimused ja juhtida koostööd erinevate sektorite vahel.

- **Keskus pakub järgmisi teenuseid:**

- tehnilise abi meetmed, konsultatsioonid
- "Kontaktpunkt", kus kohalikud ettevõtjad ja kohalikud omavalitsused saavad infot kohaliku arenguga seotud vajaduste ja algatuste elluviimiseks
- tehniline ja õiguslik abi järgmistele sektoritele: toit, turism, kunst, käsitöö, traditsioonid
- teave MAK 2007/2013 meetmete kohta ja esmaabi
- teave maksukohustuslase ja sotsiaalkindlustuse ettevõtetele
- noorte ja naiste nõustamine seoses ettevõtte käivitamisega ja toetuse saamise võimalustega
- integreeritud turunduskommunikatsiooni planeerimine
- teavitustegevus ja teadlikkuse tõstmine keskkonnakaitse, taastuvate energiatega, keskkonnasõbralikkuse teemadel
- võrgustike arendamine koostöös kohalike sidusrühmadega, et rakendada ühismeetmeid ning tugevdada üldist majanduse konkurentsivõimet
- õpikodade ja koolitusseminaride korraldamine, info jagamine ja reklaam

Montefusco külastamine ja Leader projektidega tutvumine. Montefusco on linn, mis asub mäe otsas vaatega Sabato jõe orgu. Külastasime „Borbonico“ vanglat, tutvusime ajalooa. Vanglas hoiti poliitilisi vange ning neid koheldi väga julmalt. Võimalik on tutvuda vanaaegsete vanglaoludega. Vangla asub maaalustes koobastes, mis on taastatud Leader-toetusega. Vangla ruumidesse on võimalik paigutada näituseid. Külastasime samas kohas ka ateljeed, mis tutvustab piirkonnale iseloomulikke käsitöid ning selle ajalugu. Väga iseloomulik on erinevate pitside valmistamine, millest ka näitus koosnes. Ateljee on samuti saanud toetust Leader programmist. Investeeringute eesmärk on suurendada piirkonna tuntust ning arendada turismivaldkonda.

Tufo linna külastamine ning veinitööstuse „Di Marco“ külastamine. Tufo linn on saanud enda nime sõnast „tuff“, mis tähendab vulkaanilist kivimit, mis on piirkonna aluspinnaseks. Meid võttis vastu linnaapea ja tutvustas linna ajalugu. Omavalitsus teeb väga palju koostööd kohaliku tegevusgrupiga ettevõtluse arendamisel ja piirkonna tuntuse suurendamisel ning seda koostööd sooviti ka meile näidata. Seejärel külastasime veini tootvat ettevõtet, kelle tootmine asub koobastes. Koobastes on väga soodsad tingimused ja temperatuur veini tootmiseks. Meile tutvustati tootmisprotsessi ning turustamisvõimalusi. Järgnes võimalus degusteerida kohalikke tooteid (erinevat sorti kohapeal toodetud juustud ning veinid). Restoran „Al Castello“, kus sõime lõunat on saanud toetust Leader-programmist. Hoone kuulub omavalitsusele, projekti rahadega on hoone korda tehtud ja sisustatud ning antud rendile ettevõttele. Tegevusgrupp korraldas konkursi ja aitas ettevõtjat leida. Restoran pakub enda menüüs samuti kohalikel toodetel baseeruvat menüüd.

Oliiviõli tootva ettevõtte külastus Montemiletos. Ettevõtte alustas tegevust 1850.-1 aastal. Kasvatatakse oliive ning toodetakse ja turustatakse õli. Tutvustati ettevõtte ajalugu. Tutvustati filmi õli tootmisprotsessist. Seminariruumi juures oli muuseum ja degusteerimisruum. Oliivõli on ainuke õli, mis on toodetud naturaalselt ehk kemikaalideta. Kõik teised õlid on töödeldud keemiliselt. Oliivõli on kasulik nahale, seedimisele, vereringele. Juba 1000 aastat tagasi leidub tõendeid õli kasutamisest. Oliivõli on tervise sümbol. Ettevõtte peab lugu

inimeste tervisest ning ettevõtte missiooniks on toota tervislikke tooteid. Omavad puhta toote märki. Itaalias kasvab sadu erinevaid oliivi sorte. Tänapäeval kestab õli tootmine vaid 40 päeva, vanasti toodeti novembrist maini. Toodetakse kuumpressiõli ja külmpressiõli. Ettevõtte on saanud toetust tootmiseseadmete soetamiseks.

Põllumajandusfarmi „I Capitani“ külastamine. Farm tegeleb viinamarja- ja oliivikasvandusega, toodab ise veini ja oliivõli. Farmis on majutuskohad turistidele, degusteerimise- ja müügisaal, muuseum vanade põllumajanduseksponaatidega farmi ajaloo tutvustamiseks. Farm on ehtne näide kaasaegsest põllumajandusvaldkonnas tegutsevast ettevõttest, kus riskide maandamiseks tegeletakse mitmekülgsete teenuste ja toodete pakkumisega ning põllumajandustootja on muutunud ka turismiettevõtteks.

Delegatsiooni saabumine S.Martino V.C. Külastasime linnavalitsust ja kohtusime linnapeaga. Longobardi lossis toimus (varem asus seal tegevgrupi kontor) seminar/workshop teemal „Maaelu arendamise parimad praktikad – kogemuste vahetamine“. Peamiseks probleemiks on maapiirkondade hülgamine. Tuleb üles leida väärtused, mida esile tuua, kaasata uusi partnereid ning töötada välja ühised huvipunktid. Väga tugev põllumajanduspiirkond (viinamarjakasvatus, viljakasvatus). Arenenud kuivatatud puuviljade tööstus. Suurt tähelepanu pööratakse toodete kvaliteedile. Oluline on kitse- ja lambajuustu tootmine ning taimekasvatus. Arendustegevused on suunatud kvaliteedile ning toodete müümisele ja eksponeerimisele. Rahvusvaheliselt tuntud on oliivikasvatus ja oliivitöötlemine. Keskendutakse mahajäetud piirkondadele, tõstetakse esile nende väärtusi ja teadvustatakse positiivse elukeskkonnana. Initsiatiiv peab tulema rohujuure tasandilt, siis koostöö õnnestub. Ei ole võimalik soosida vaid ühte tegevusvaldkonda, oluline on erinevate valdkondade koostöös tekkiv sünergia. Kogu arendustegevuse aluseks on kohalik looduskeskkond, mille ümber koondub ülejäänud tegevus. Toetused on määratud peamiselt innovaatilistele tegevustele, põllumajandusettevõtete moderniseerimisele ja lisaväärtuste loomisele (nt. tehakse taludesse eksponeerimise ja seminariruumid, kus on võimalik tutvustada turistidele tööprotsessi ning korraldada degusteerimisi). Muudetud on talude tegevuse põhimõtteid, tegutsev ettevõtte muudetakse nähtavaks. Põllumajandus on eksisteerinud läbi aegade ja eksisteerib edasi, oluline on lihtsalt valdkond üle vaadata ja luua uusi lähenemisi. Toiduainete tootmisel on uueks aspektiks toiduainete tervislikkus, toiduained peaksid olema nii puhtad, et on raviva toimega. Selles suunas arendatakse põllumajandusvaldkonda.

Tegevusgrupp rõhutas, et kõige olulisem on leida võimalused koostööks, sest me oleme maailmakodanikud. Projektide tegevuseks on ühendamise moment. Jätakse ära vahendajad, ühendatakse ettevõtted, viiakse kokku tootja ja tarbija. Keskendutakse traditsioonide eksponeerimisele nt. käsitöösektoris pitside tegemine, veiniturism jne.

Tegevusgrupi koostööprojektid on järgmised:

Riikidevaheline koostöö projekt - "**Külade Traditsioonid**"

Riikidevaheline koostöö projekt - "**Maaelu Vahemeres taasavastamine ja arendamine**"

Territoriaalse koostöö projekt - "**Maapiirkondade võrgustik Näita Tuba** "

Territoriaalse koostöö projekt - "**Podolica**"

Territoriaalse koostöö projekt - "**Maastik ja veiniproduktide kvaliteet**"

Riikidevaheline koostööprojekt „Külade vanad traditsioonid“ on rahvusvaheline koostööprojekt, kuhu kutsuti osalema ka Lõuna-Järvamaa Koostöökogu. Projekti koostööpartnerid on Portugalist, Itaaliast, Hispaaniast ja Iirimaalt. Projekt sündis sooviga mitmekesistada maamajandust, luua uusi töökohtasid ning arendada turismiteenuseid maapiirkondades. Igast piirkonnast kaasatakse projekti 3-4 elujõulist küla, kes on valmis tutvustama piirkonna ajalugu ja traditsioone, pakkuma kas ise või koostöös teiste ettevõtjatega majutus- ja toitlustamisteenuseid ning huvitatud koostööst teiste projektis osalevate küladega. Projekti raames koostatakse turismimarsruut, kus on kasvuperspektiiviga külad, mida turustatakse mitme riigi ühispaketina. Selgitatakse välja ühised huvipunktid, tehakse veebipõhine andmebaas, kus saab külastusi broneerida ning koostatakse turundusplaan koos turundusplaani elluviimise tegevuskavaga. Projekti kestvusaeg on 2012.a.-2015.a. Väga oluline on kaasata kohalikud käsitöö, põllumajanduse ja turismivaldkonna sektorid.

Maiustusi tootva ettevõtte Ospedaletto D`Alpinolo külastamine. Tegemist on perefirmaga. Toodetakse erinevat liiki maiustusi, mida müüakse tootmise juures asuvas kohalike toodete kaupluses ning teistes kauplustes. Meil oli võimalus tutvuda tootmisprotsessiga ning degusteerida kohalikke tooteid. Väga huvitav ja haruldane meile oli näiteks kastaniliköör. Lisaks müüdi väga erinevaid sorte sokolaade, maiustusi, üllatusmunasid, pähklitega toodetud maiustusi, likööri, veini, juustu, vorsti, sinki jne. Tegemist oli väga rikkaliku ja kauni kohalike toodete müügikohaga. Ettevõtte on piirkonnale oluliseks tööandjaks.

Turismikeskuse „Castellone of Summonte“ külastamine. Külastasime Summonte lossis asuvat turismikeskust, kus olid ajaloolised eksponaadid ning räägiti lossi ajaloost ning otstarbest. Keskusesse on renoveerimise käigus tehtud seminariruumid, kus on võimalik korraldada koosolekuid ja seminare. Lossis oli keraamikapood, mis on läbi ajaloo väga iseloomulik sellele piirkonnale. Lossist on võimalik saada turismiinfot kogu piirkonna kohta.

GAL CILSI

83047, Lioni (AV)
c/o Centro pluriuso „Sandro Pertini“ Viale IV Novembre
Tel. 0827270013
Faks: 0827270942

www.galcils.it
galcils@galcils.it

Tegevusgrupp alustas tegevust kohaliku arendusorganisatsioonina 1991.-l aastal. Kohalikul arengustrateegial on viis prioriteeti:

1. Väärtusahelate toetamine lisaväärtustega.
2. Jätkusuutlikkus ja turism külades.
3. Looduse ja maaelu säilitamine ja toetamine.
4. Uue ettevõtluse ja majandustegevuse toetamine.
5. Kultuuripärandi säilitamine ja arendamine.

Tegevusgrupp koostab ja viib ellu projekte järgmistel teemadel: majutus- ja turismiteenuste parandamine, turistikülade loomine, puhkevõimaluste loomine; teabepunktide, külakeskuste, meedia tubade, muuseumide, multimeediatoodete loomine; ürituste korraldamine; infomaterjalide väljaandmine; elukvaliteedi parandamine; teostatavusuuringute ja tegevuskavade koostamine; säästva lähenemisega seotud tegevused; Kasusaajateks on noored ning ebasoodsates oludes olevad alad. Tegevusgrupp pöörab väga suurt tähelepanu põllumajanduse kaasajastamisele ja keskkonnasäästlikkusele. Toetatakse tegevusi, mis toetavad põllumajandustootjate omavahelist koostööd. Põllumajandustoodetel on väga oluline kvaliteet ning tervislikkus.

Calitri külastamine ja tutvumine ajaloolise linna keskusega. Calitri on väga vana linn, kus on ehitised XII sajandist. Piirkonna peamiseks probleemiks on tööpuudus ja elanike lahkumine. Piirkonnast lahkuvad noored tööealised elanikud. Väga omapärase arhitektuuriga. Koobaste peale ja sisse on ehitatud korterid, ning moodustavad üksteise peal asetsevas korruseid. Tänavad on väga kitsad ning peamiselt mõeldud jala kõndimiseks. Väga omapärane arhitektuur on üheks piirkonnas müüdavaks turismitooteks.

Sinki ja vorsti tootva ettevõtte külastamine. Külastasime ettevõtet, mis tegeleb vorsti- ja singitootmisega. Omanik ostis ära koopa, mis väga ammu oli inimeste eluasemeks. Toetuse abil ning omavahenditega on sinna ehitatud tootmisruumid ja säilitamisruumid. Ettevõtte teeb ekskursioone rääkides koobaste ajaloo, näidates renoveerimise käigus nähtavale ilmunud leidudest ning tänapäevasesst vorsti ja singi tootmisprotsessist. Lisaks pakutakse degusteerimisvõimalust. Turustamiseks on ettevõtjal eraldi müügikoht. Loomad kasvatab ettevõtte ise. Ettevõtte annab tööd omaniku perekonnale, omanik ise töötab täistööajaga ka palgatööl. Jällegi nägime, kuidas tootmistegevusele on loodud lisaväärtused, tutvustatakse linna ajalugu (selleks on spetsiaalselt valitud ettevõtte asukohaks vanad koopad), tutvustatakse tootmisprotsessi ning tegeletakse müügiga.

Juustu tootva ettevõtte külastamine. Edasi külastasime analoogset koopas asetsevat juustutootmise ja hoiustamise ettevõtet. Tutvustati koobaste ajalugu, varasemat otstarvet ning tänapäeval toimuvat juustutootmist. Tegemist on lehmapiimajuustuga. Juustud seisavad koobastes enne müümist ca 2 aastat. Ettevõtte on saanud toetust koobaste korrastamiseks ning juustu tootmiseks.

Kohalike toodete degusteerimine. Kohalike toodetena esitleti kõike, mis on kasvanud kohalikus mullas või toodetud kohalikus keskkonnas. Toodeteks olid erinevad juustusordid, singi ja vorsti sordid, kohalikest juurviljadest tooted nt. täidetud paprika, grillitud baklažaan jne. Ettevõtte tegeleb toiduturismiga.

Bisaccia`s Ducal lossi ja arheoloogiamuuseumi külastamine. Tegemist on ekstreemselt vana ehitisega, mille esimene kivi pärineb 9.-st sajandist. Ehituse majesteetlik struktuur vastas kaitsevajadustele – lossi seinad on erakordselt paksud ning lossil on 12 meetrit kõrge torn. Lossil on sillutatud hoov ning renessanssi aegne lodža, kus avaneb kaunis vaade ümbruskonnale. Maavärinad on kahjustanud läbi sajandite ehitist. Hiljuti on teostatud ulatuslikud restaureerimistööd. Täna kuulub

hoone kohalikule omavalitsusele ning seal asub arheoloogiamuuseum. Eksponaadid pärinevad isegi I ja II rauaajast. Lisaks on väga väärtuslikud matusekaunistused, rafineeritud kivid ja juveelid ning keraamika. Projekti rahadega on renoveeritud lossi siseruumid näituse saalideks ning seminari ja peoruumideks. Lossi ajalugu tutvustav interaktiivne näitus on samuti soetatud projektide toel. Väga suur rahastus taastamistööl ka omavalitsuselt.

